

PREZES NIK DLA ENERGETYKA24: PROPOZYCJE MINISTERSTWA ENERGII ZABEZPIECZAŁY INTERESY LOBBY WĘGLOWEGO [WYWIAD]

O tym czyje interesy zabezpieczał projekt rozporządzenia o normach jakości paliw, działaniach koniecznych do podjęcia, jeśli chcemy oddychać czystszy powietrzem oraz ocenie pracy poszczególnych ministerstw - opowiada w rozmowie z serwisem Energetyka24 Krzysztof Kwiatkowski, prezes Najwyższej Izby Kontroli.

Jakub Kajmowicz: Jak Pan ocenia działania poszczególnych ministerstw ukierunkowane na walkę z zanieczyszczeniami powietrza?

Krzysztof Kwiatkowski, prezes Najwyższej Izby Kontroli: Oceny poszczególnych resortów zostały szczegółowo przedstawione w wystąpieniach pokontrolnych skierowanych do poszczególnych adresatów:

Minister Przedsiębiorczości i Technologii (ocena pozytywna) – ponieważ w 2017 r. wydane zostało rozporządzenie regulujące wymogi dla kotłów na paliwa stałe, niemniej jednak wymaga ono pewnych uzupełnień (chodzi o objęcie tymi przepisami również kotłów wykorzystywanych do wytwarzania ciepła wyłącznie na potrzeby zapewnienia ciepłej wody użytkowej oraz kotłów na biomasę nieдрzewną).

Minister Środowiska (ocena negatywna) – ponieważ w okresie objętym kontrolą nie podejmował adekwatnych do skali problemu działań na rzecz kształtowania polityki ochrony powietrza w kraju oraz zapewnienia właściwego funkcjonowania systemu ochrony powietrza. Ponadto Minister Środowiska nierzetelnie pełnił rolę koordynatora krajowego dla zadań realizowanych na rzecz ochrony powietrza oraz w niewystarczającym stopniu monitorował ten proces.

Minister Energii (ocena opisowa, której wydźwięk w dużej mierze jest negatywny) – niewystarczające i nieadekwatne do skali problemu działania mające wpływ na ochronę powietrza przed zanieczyszczeniami, a także w niedostatecznym stopniu realizujące założenia tzw. programu *Czyste powietrze*. Główny zarzut dotyczył opracowania projektu rozporządzenia w sprawie wymagań jakościowych dla paliw stałych, który nie zabezpiecza w należyтым stopniu ochrony obywateli i środowiska naturalnego przed negatywnym wpływem zanieczyszczeń powietrza.

Które z działań podejmowanych w latach 2014 - 2017 oceniacie Państwo najlepiej, a które najgorzej?

Na pewno na pozytywną ocenę zasługuje przyjęcie rozporządzenia regulującego wymogi dla kotłów na paliwa stałe, chociaż jak wspomniano wcześniej, wymaga ono pewnych uzupełnień (już zostały pojęte działania w celu nowelizacji tych przepisów). Na poziomie regionalnym można wyróżnić pozytywnie

sposób opracowania programów ochrony powietrza (POP) w województwach małopolskim i śląskim. Ponadto jako dobre praktyki wskazane zostały następujące aspekty działań Samorządu Województwa Małopolskiego:

- w każdej z gmin zobowiązanych do realizacji działań naprawczych wskazanych w POP stosowane było narzędzie informatyczne, dostarczone przez władze samorządu województwa, które pozwala na bezpośrednie dodawanie do bazy danych informacji o wymienionych lub zlikwidowanych urządzeniach grzewczych na paliwo stałe oraz innych działaniach ograniczających niską emisję; aplikacja ta umożliwia – na poziomie całego województwa, a także w skali poszczególnych gmin – bieżące monitorowanie i raportowanie postępów w realizacji POP, zarówno pod względem efektów rzeczowych, jak i osiągniętych efektów ekologicznych;
- projekt realizowany od 1 października 2015 r., przy wykorzystaniu środków UE dostępnych w ramach Programu LIFE, w ramach którego stworzono sieć ekodoradców w 55 gminach (60 osób), odpowiedzialnym m.in. za wdrażanie i nadzór nad gminną strategią ochrony powietrza, pozyskiwanie środków zewnętrznych na powyższy cel, prowadzenie doradztwa, zapewnienie pomocy i angażowanie mieszkańców do udziału w procesie wymiany starych źródeł grzewczych; częścią tego projektu były także kampanie informacyjno-edukacyjne w zakresie ochrony powietrza, prowadzone na poziomie regionalnym i lokalnym.

Z kolei bardzo dużej krytyce poddano zaproponowane przez Ministra Energii wymagania jakościowe dla paliw stałych. Opracowany przez resort energii w lutym 2018 r. projekt regulacji w tej sprawie zabezpieczał w znacznie większym stopniu interesy lobby węglowego, aniżeli dążenie do ochrony obywateli i środowiska naturalnego przed negatywnym wpływem zanieczyszczeń powietrza.

Podczas konferencji wspominał Pan, że raport prezentuje nie tylko opis stanu faktycznego, ale również „mapę drogową” do osiągnięcia celu w postaci czystszej powietrza. Jakie są jej główne założenia?

Niezbędne do podjęcia działania przedstawiono w 17 wnioskach do Premiera oraz Ministrów Środowiska, Energii, Przedsiębiorczości i Technologii oraz Zdrowia, a także – co rzadko ma miejsce – we wniosku ogólnym do Prezydium Sejmu w sprawie rozpatrzenia przez Sejm problemów związanych z kształtowaniem polityki ochrony powietrza na szczeblu krajowym, która powinna uwzględniać ograniczenie wykorzystania paliw stałych w sektorze komunalno-bytowym.

W ocenie Izby realne możliwości osiągnięcia zdecydowanej poprawy jakości powietrza i zbliżenie jej do poziomów zalecanych przez WHO zapewni tylko zmiana struktury ogrzewania gospodarstw domowych poprzez stosowne ograniczenie – z poziomu centralnego – możliwości wykorzystania paliw stałych w sektorze komunalno-bytowym. Proces taki powinien odbywać się jednak stopniowo, uwzględniając przynajmniej dwa pierwsze z niżej wymienionych trzech etapów:

- **[niezwłoczne]** wyeliminowanie możliwości stosowania paliw stałych w nowo powstających obiektach budowlanych, pozostających w zasięgu sieci ciepłowniczych lub gazowych,
- **[w perspektywie średniokresowej, 5-10 lat]** wprowadzenie obowiązku podłączenia istniejących obiektów budowlanych do sieci ciepłowniczych lub gazowych w przypadku istnienia takich możliwości technicznych i zapewnienie faktycznej realizacji tych wymogów,
- **[w perspektywie długookresowej, 20-30 lat]** wprowadzenie całkowitego lub częściowego (np. w regionach najbardziej narażonych na występowanie zjawisk smogowych) ograniczenia w stosowaniu paliw stałych w sektorze komunalno-bytowym, przy równoczesnym wdrożeniu rozwiązań zapewniających wsparcie procesu inwestycyjnego i rekompensatę z tytułu zwiększonych kosztów ogrzewania wskutek zastosowania *niskoemisyjnych* źródeł ciepła.

Powyższy proces powinien być także realizowany z uwzględnieniem konieczności wcześniejszego opracowania, a następnie wdrożenia założeń kompleksowej polityki publicznej mającej na celu ochronę wrażliwych grup społecznych przed *ubóstwem energetycznym*, o której mowa w rekomendacjach ujętych w ramach tzw. programu *Czyste Powietrze*.